

PROPOZIȚIA – UNITATEA SINTACTICĂ ESENȚIALĂ ÎN COMUNICARE

Propoziția este unitatea sintactică alcătuită dintr-un lanț sintagmatic aflat în dependență față de un nucleu predicativ. În realizarea propoziției ca unitate superioară sintagmei, de cea mai mare importanță este predicția, care se constituie ca o condiție esențială a acestei unități, ea fiind cea mai mică unitate sintactică prin care se realizează o comunicare.

Predicatul este referenția, prin el se raportează un enunț la un fapt sau o realitate. În funcție de baza predicatului, care poate fi verbală sau nonverbală, se disting mai multe tipuri de predicat: verbal, nominal, adjectival, adverbial, interjecțional.

Dintre toate părțile de vorbire care pot servi ca bază a unui predicat, verbul reprezintă mijlocul cel mai important (și cel mai frecvent) de exprimare a predicatului, deoarece poate situa o acțiune în timp, cu referire la o persoană sau la un obiect. Celelalte realizări ale predicției – prin nume, adjectiv, adverb, interjecție – sunt necaracteristice din punct de vedere gramatical; ele sunt realizări accidentale, întâlnite în limba vorbită și, uneori, în stilul beletristic, unde sunt folosite din considerente stilistice.

Predicția verbală se realizează de cele mai multe ori prin verbe la moduri personale: indicativ ("Elevul își face tema."), conjunctiv ("Să nu-ți uiți cartea!"), condițional-optativ ("Aș asculta muzică."), imperativ ("Faceți liniște!") și prezumtiv ("O fi plecat supărat.").

În anumite situații, și verbele la moduri nepersonale pot fi identificate ca predicate, ele nesubordonându-se altei unități sintactice. Pot fi folosite astfel verbele la infinitiv, în propoziții independente prin care se formulează o recomandare, o prescripție, o interdicție, sau un avertisment public ("A nu se apleca în afară!"; "A se agita înainte de întrebare."), sau în propoziții subordonate, construite cu pronume sau adverbe relative, dependente de verbul a avea: "N-are ¹/ce face²/."; "N-are¹/unde pleca²/."

Verbele la supin pot fi utilizate cu valoare predicativă în construcții de tipul: "De reținut că prezența este obligatorie.", ele realizând predicția unei propoziții recente care cere o propoziție subiectivă introdusă prin conjuncția subordonatoare "că". La această întrebare s-a ajuns în urma unui proces de contragere, prin suprimarea și neutralizarea efectelor verbului copulativ, astfel că funcția predicativă este satisfăcută de fostul nume predicativ ridicat la rang de predicat.

Participiul este folosit doar accidental cu valoare predicativă, ca urmare tot a unui proces de contragere: ”Plecat în concediu.”

Structura unei propoziții poate cunoaște o predicție explicită, când predicatul este exprimat (”Leneșul mai mult aleargă.”) sau o predicție implicită, când predicatul nu este exprimat, dar se impune a fi actualizat prin context.

Predicția implicită se actualizează în următoarele situații:

- a) Predicatul este exprimat într-o propoziție anterioară, el subînțelegându-se în propoziția care urmează; ca o condiție a acestei realizări este prezența unui subiect diferit de subiectul primei propoziții: ” Ferestrele au ochi, iar ușile urechi.”
- b) Predicatul se subînțelege ca urmare a prezenței unui element de relație, ceea ce implică considerarea enunțului respectiv drept o propoziție subordonată: ”Nu știe¹/unde²/și când îl va mai vedea.³”. Receptorul va trebui să decodifice enunțul ca fiind o frază mixtă (bazată pe relații de subordonare și de coordonare) astfel: ”Nu știe” – propoziție principală recentă; ”unde” – propoziție completivă directă, subordonată primei propoziții; ”când îl va mai vedea” – propoziție completivă directă, subordonată primei propoziții și coordonată cu propoziția a doua, având în vedere că au un regent comun.
- c) În dialog predicția este implicată în vorbirea locutorului sau a colocutorului: ” – Când ai aflat vestea?/ - Ieri.” Folosirea predicatului și în răspuns ar avea un efect redundant: ” – Când ai aflat vestea?/ - Ieri am aflat vestea.”. În cazul interogativelor totale, răspunsul poate fi formulat doar printr-un adverb de afirmație sau de negație, propoziția fiind implicată total în structura interogativei, astfel de propoziții fiind neanalizabile: ” – Ai aflat vestea?/ - Da.”
- d) Predicatul, neexprimat de vorbitor, este actualizat prin context. Lipsa unității predicative este o caracteristică a stilului nominal, descriptiv: ”Fetișoara lui, / Spuma laptelui,/ Mustăcioara lui,/ Spicul grâului.” Această situație este des întâlnită și în maxime, ghicitori: ” Vorba multă, sărăcia omului.”.
- e) Există enunțuri considerate a fi propoziții neanalizabile sub raportul predicției unde sensul predicativ este dat de intonație. Astfel o comunicare de tipul ”Foc!”, spusă cu o anumită intonație ce sugerează starea de panică, poate fi receptată cu sensul ”Ne aflăm în pericolul de a lua foc!”.

În concluzie, putem spune că propoziția este o unitate sintactică superioară sintagmei și că domeniul său de existență este condiționat de prestația unei unități predicative, fie ea explicită sau implicită. Propoziția este o unitate structurată ierarhic la un nivel sintactic ce îi

este caracteristic. Ea poate fi descrisă exhaustiv, avându-se în vedere diferite criterii de clasificare: după scop, după structură, după aspect, după modalitate, etc.

Profesor Mara Cameluța COMAN
Colegiul Dobrogean "Spiru Haret" Tulcea